

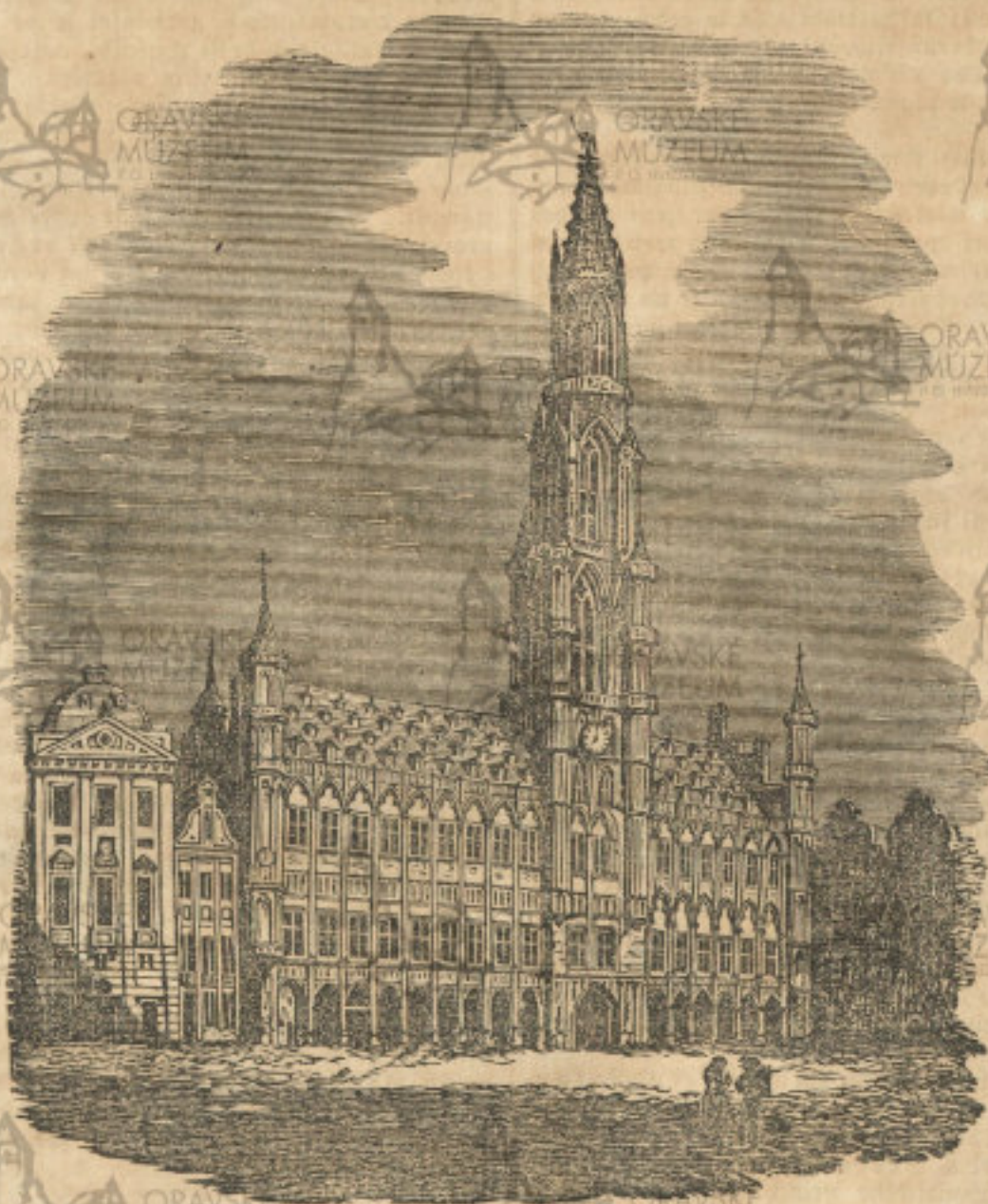
S w ě t o z o r,

nenlaciněšší spis obrázkový k rozšíření užitečných známostí
pro Čechy, Moravanů a Slováky.

Číslo 5.

Mycháři každou sobotu.

1854.

Radnice Bruselská.

Téměř žádného města w Belgii není, kteréžby svých zvláštních historických památek, krásných a podivuhodných stavení arch., nemělo; nade všecko však Brusel, hlavní a sídelní město toho království, množstvím vedobných předmětů se vyznačuje, a ve všech svých výšcích to zavrhuje, cokoliv krásnostem a sílu k okrasě slavnosti může.

Vejít město toto w aurodné rovině na řece Senně, a počítá do 98,000 obyvatelů. Milovníci věcí neobvyklých a mimořádných znamenali, žeby počet sedmice w děginách a příbězích města tohoto gaskau zvláštní platnost měl a příliš zhušťa se připomínal. Byloť zajiště w něm někdy sedm paláců, přinášejících tolikým sledem rodin, w gegidž tu

(3e fois) RR, R, RR — na.)

Gal gest šťastný, buď on kteréhožli vědu, kteréhožli stavu, kdo s celým duše své zalíbením probíhá široké, neomezené pole nauk! Vy mne vychvalujete neumělou prvotních vědu, vy mne nabádáte vydati se na rozkose života a poděti své bez rozmyslu i rozpatu. A Slabý má rozum nemá čím zmítati silně vaše rozumování. A máš

nenadéžte se, že geg ulowjite. Dkautlen gsa trá-
sotami nauč, cšj žiwé, že galož tělo, tať i on žiwé
potřeby má. Anžj to na žawadě gest, že nám jde
nelže celé cestj nauč wytonati a l cšj dospěti:
cesta tato gij těmi obrazy, které očjm nassim na
nj odewššad se předstawugi, dostatečně nás zajmá,
a práce nám wynahražuge. Gaf gest přigemně
toto na nj se bawenj! Běh swětěl nebesčjch, ta-
genštwj austrugi těla, bohatswj wnitruošj země,
rozěbrání lidšjch wyštwpků a ctnošj, wyššání umě-
lčjch pokolenj, wyobrazení citů srdci lidšjch,
rozgjmání o zákonech, uměnjch — celý obor nauč,
toto wzneššene a přerozmanité stawenj, gest pofogny
přjstaw a autocšště proti wyštwpkům, wášněm
a marnostem.

Rezamíteg ničoh nešťastného, wáže toho namysli, že zjeťra ty mážeš se štáti geho nešťastnějším. Lobe tento trojci znám nenj: ale on předce trpí! Toti genu necht gest listkem umlavy s tebau na pohostinstwí. Twág přítel, twág otec, twé dítě, gšauce ob tebe wzdáleni, inad w tom olamjenj pomoci zbaweni gšau, platiče swým strádáním za tu zatwřelost srdce twého k cizinci. Mí wystaupj toto před duši twau, a budeš jrotku místo otce a místo učitele a zpráwce slabomyšlnému. Nešťastnjš wovzdechne u tebe k nebi, spowgenost s tebau samým pronikne duši twau, a angel ochránce přihotuge pro tebe nowý dobrý štutek. PRAVSKÉ

Stizda w záwod w Análičanedy.

Těšání s kořmi o závod nejen v Angličanech, ale i ve všech téměř ostatních evropských národů, ba i v samé Asii, t. př. u Arabů, ode starodávna více méně zvyčelněté jest; a však nikdy tak pořádně, s tolikými přípravami a tak často provozováno nebývá, jako u zásladavých Angličanů, pročež i my zde předevšim s ním a gegich zvykům v ohledu tom žetel obrátiti chceme.

W Angličanech gízda w záwod tak gest starobá-
wnj, že o wáwodu gegim a přičinách, z nichž ona po-
wstala, nic s gístotau řjci se nemáže. Wímno wáňni-
most, kterauž národ po něm se nese a dychtj, zwláště
řjm se udržuge, že chowánj dobrých konj napomáhá a
těchto cenu zwysšuge. Začej i obe wlády se podpo-
rugo, zwláště řjm, že trát každorocně odměny 100
guinej negen w Newmarketu, fdej záwodnj běh ten
s newětřj slawnořj se odděwá, ale i na gúnjch mj-
stech, nespšjmm běbaunm wysazuje. Naposledy
přispjwá k tomu i ctížádest a baženj po oslawě za
přjcnau chowánj nespšjřjch konj, zámožnjm Angličá-
nám přirozene, gakož i oblitowánj si společenřjch
zábywek a her, nebo každě takowé záwodnj tětánj na
hlucněm šgeřdu téměř weškerě sledoty angličtě se slawj.

Takovéto behání s toumi o závod na několikero mjestech w Anglii, každého roku w určitý čas, se ob-
dívá; a vsak žádné z nich není tak na slovo vzaté,
gato to, kteréž we wii Newmarket, asi 60 angl.
mjl od Londynu, každoročně několikeré se slawj. Trvá
ono pořádě za celý tyden. Koně, gichž k tomu zá-
vodnjmu tčhání se užívá, gsau zvláštnjho plemene,
od odchutnjší gedině k tomu cili a konci, aby rychlostj
nad jiné předešli, starostlivě chwané, kteréž třebaš
by petomně k tomu se nehobili, předece wždy welikan
cenu mají, a zvláště k tomu a myslivosti dobře slauží.
Pročež magitelé gich netoliko závodnj odměnau, nžbrž

a gęście wice wyszkan tan cenau se lądagi, po nż
takowe swé koné ginóm bohatóm mufowńskóm przedau
mohan. Rejstrásněgńj bėhauu negednau owissem pre-
možen bŷwá, a wissat nic méně proto ceny swé nastroje
netratj. Prodež podobná záwodnj bėhánj s końmi w
Anglicanedy neglau toliko pauhan brau o ištej, nŷbrž
spolu důležitóm prostředkem lepšjho chowánj a sled-
tėnj konj, kterėž by sic ginat a bez toho setwy řbu
takowého itupně dokonafonj bylo došáfě.

Spotádanj slavnosti a wšechť wyprawěd i roz-
hodnutí věci té se třágněj vřínalejšej zvláštnjím sou-
kromným aukčnístům, obyčejně gednotě samých ma-
gitelů konj, obe vlády neodvislé. Dbe starobáwna
dvě takowě hlawnj gednoty, téměř ze samě sľechty,
zřizeny gsau, které připrawu k tomu diwadlu tjm za-
činaji, že o swě koně s gistsau summau peněz se zatla-
daji. Popis takowýchto základů, s připogenóm vo-
rádkem každodennjho záwodnjho běhánj, a s wylože-
njm času, w němž hry tyto počiti se magi, gednau
nebo dwěma hebělm napřed obecnistw w uowinách
wůbec we známost se uwedj. Račej následuje w uo-
loženy čas hluchň sgezd sľechty a gnych diwadla, kterých
někdy, až do časuw Karla II., i frálowě angľičtj
přjtomnostj swau počiti a wlebiti obyčej mjawali,
což wšak potom přestalo.

Regdiste, přijmau čáran se táhnaucej, obyčejne obnášj asj 4 anglické míle, čili 3400 wjdenštych sáhů zdelj. W prwnj wselowci je dráha wine přes nepatné křowj a obogitramně státnatě zákampj; nedaleko ejše, kamž newětšj počet dlabáků se hrne, se ona pomalu šujuge, gšanci obrubau obmezena. Čil gest nedaleko wj, tak že koně se swým stágem (konjrnám) bějji, což jim nemálo wodnětu, woble přirozenj toh zwjrete, k rychlegšjmu běhu dodáwá. Zálejji pak ze diwan w newelikém wzdálj proti sobě postawených, wysokých a kolmo stogicjch, čtwerhranných slaupů ll praweho z nich se nalezá přjsejznj muž, čefage přjgetj gejdicjch, křerjž mezi těmi slaupy přjetj muselj. Čebž se l ejši bljži, šměruje přjsejznj l naproti stogicjmu slaupu, a křm, gebož hlavu newědňme uziř, wuhraf jánwob.

Ke tomuto čestnému závodnímu podniknutí štěstí
ježdei čili závodníci zvláštním způsobem a nade vše-
dko pořádným a přímým životním sebe připravují.
Gšan to lidé malé, lehaufé postavu. Závodník,
gemuz w běhu svítěziti se postěti, dostává poklad
5 guinej (asi 50 zl. na str.), mimo dar, gijnz ho stra-
na, která při tom foni w záslab sabila, vodesuge.
Konec i závodu určene ginal docela, nežli obyčejně,
se chowagi a ossetragi, od nichž i zewnitřnj swan vo-
dobau nasrže se lissi. Jedo ge widj, a gich nezná,
nidy by se na eko toho do nich nenadál, seč oni w
běhu býti mohau; taš gšan nepatruj, hubenj, chrto-
witi. Ostatně i běhání tomu newjce hřebci a kobyl,
gjidka walachowé se užíwagi.

Snadno gest domysleti se, ze takový fůn, gimž mnoho vydráno býti může, i za drahé peníze se kupuje. Obvyklá cena gest 600 do 800 gumej, a však glau vyřídavy, ze takové koně giž i za 2000 liber sterlínů prodány byly.

Angličané nad mju mnoho na vstříživi loni
o závod běžejch sobě zásejeti dávají. Kůn, gemuž
v Newmarketu vstřížiti se udalo, stává se tu dobu
v celých Angličánech pamatným zvijetem; gměno
geho čte se ve vssedch novinách, a brzo tat gest
vssudy známé, gako gměno nevstřutněgšijho muže
ve vlasti. Vyobrazení vstříživšijho loně se tiskne,
a vtenkovstá slechta gím své vorogé přivzobiti kvapi.

(Vizda w záwod w Angličanech.)

Gezdění w záwod bēge se rozličným způsobem. Buďto je jen dva koně pospolu a nageďnau běží, a toť geťt nevpřednějšší způsob základání se o záwod; anebo gich wíce, někdy do 10 pospolu, t ctiť tēťa, w kterěťto případy každý magitel gistať summu peněz w zálad sáží, dostávágej se tomu, gehoťz hontěťt wstěťně před ginyhmi cile doběhne.

Tyto pak gťau nehlavnějšší zákony a pravidla, gichť se při záwodnjm gezdění zachowává. Geďině ty záladť platnost magi a zaplacenť býti musěj, kterěťz weřegně před zřizenyhmi saudeť se stáváť. Pod pokutan 200 lib. sterl. nesmj se žádnť záwodnj běh odbywati, při nemť by záladowě summy 50 lib. sterl. nedosahowali. Do každěho záwodnjho cíli hontěho koně platť se t druhodím frálowstům 2 lib. sterl. Žadný kůň, gehoťz weť a pogitť známy negťau, t záwodu připaustjťn nebywá. Žadný záwoděť cíli geźdec nemáťe odměny dosáhňauti, lečťy gať před wyběhňutjťm, tak tēť i po doběhňutjť t ctiť spolu se sedlem swým odwážen byl a gať onde tak i zde totěťz wyměřeně záwať při něm sledáno bylo. Wsěcky záladť, které w čas saměho běhu se nešťawagj, musěj dřjwe do kniž pořádně zapřány býti a t. d.

Peněťitě summy, kteréť se w zálad sázeť, negeďnau dosti welikě gťau. Začastě 1000 guineť i wíce w zálad mezi dwěma stranama se sáží. A wšťak mnohem wíce wynáštěť aubřakem wšťecky ty postrannj záladť, kteréť mezi tjm od přjchozjch a diwáků se sázeť; neboť téměř wšťicku ti, kterť t tomu diwádlu se shromáždj, záladagj se buďto sami mezi sebau, buďto s magiteli konj. Řědy w čas saměho běhu záladť se přiwěťřagj, anebo nowě sázeť.

Kdo záladu geďnau wřazeněho nezapřatť, t nižadněmu záladání wíce připaustjťn nebywá; toľtēť i ten, který při tom záwodnjm běhání negaťowěho klamu a podvodu se dopustť. Kdo swůg zálad dřjwe doběhňutjť cile za ztracenť wydá, platť jen polowici, ať nenjťi wšťlowně wymjňěno, aby žadně takowě obřekňutť se mjsta nemělo. Řjřdo s wypugčěnym koněm do záwodu přjstapiti nesmj, nřbrťť jám magitelem geho býti musť. Rozepře, wznřňňauti kterě,

hned na mjstě a bez odkladu od saudeť rowňány bywagj.

Záwoděťci běh swůg začjňagj toľtēťz dle gineťtů znanenť, kterěťz gťm přjseťřnjm mužem dáno býwá. W prwnj polowici záwodnjho placu nesau se rownoměrně, w druhé, čjm bljže t cíli, tjm wíce a náramněť zabodagj. Rychlosti gegich běhu žadný, kdo se na to nedřwal, předřawiti sobě nemáťe. Země pod nohama gegich tráťti se zdá, často dřjwe, než ge oľo zahljďne, řlyřťeti gachťi temňý dypot, a zgewřti se na záwodnj dráze očjm čekawých diwáků, toť w několik okamženků gť i před nimi gťau. Čjm způsobem záwoděťci tto dráhu 4 angľ. mľl žďľť obřegně za 7 neb 8 minut přebřbagj. Wřwoda z Devonshire mēť prť koně, kterť za minutu geďnau celau mľstě uběhňul, řtoť 25 řřew. žďľť delage.

W čas záwodnjho tēťání w Exfomu bljže Londýnu l. 1816 řwřřřřľ třřřřľ kůň wřwody z Yorku na ginyhmi. Záladáno 9 proti 1, že neswřřřřľ. Lord Cavendish při tēť přjleťřitostř prohrál na rozličných zářľadech do 20,000 guineť, negináče i ořřatnj neyžběřľegřřľ znatelě konj znanenitě se při tom zářľadání osřľidili.

Wak náramně Angľčaně po zářľadání se, zřľáňřťe w čas záwodnjho běhání s koněmi, dychťi a na to se wyďawagj, z toho mezi ginyh sparrťiti se máťe, že před několik lety na geďně takowě řlawňosti w Newmarketu do 100,000 lib. sterl. w zářľadech prohráno. A wšťak i to se wřznati musť, že i koně tjm trpř, geřřto prť w Angľčanech každoročně do 40,000 konj samym tēťánjm w záwod se pokazj.

Ocelorytř w j.

Wědomoť geť, že rytř obragj w ocelu mľsto mēdi od některěho času welice geť obřjbeně. Poblě wřřpowědi řlawněho Perkinsa, wřňáľezce řřderografř čili uměň ocelorytčěho, ocelowau dobře řakalenau plořřau 100,000 dobřřch čřřřřh wřřřřř wřřřřřřř se máťe, geřřto napřotř tomu mēďenau gich řotřň 600 nebo 700, dořřňňřřh a bezwadňřh wľastně geřřř